

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

קרה

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כג
(תרגום הפשו)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

לעילוי נשמת

הרה"ח הת' אי"א רב פעלים ובעל מרץ
מטובי מקושרי רבותינו נשיאינו והולכי בדרכיהם,
דרך הקודש יקרא לה

ומשלוחי ב"ק אדמו"ר מלך המשיח לארצנו הקדושה ת"ו
הרב ר' מנחם מענדל
בהרה"ח ר' מנחם מענדל ומרת מארייאשא באדאנע ע"ה

פ ו ט ע ר פ א ס

נפטר ד' תמוז ה'תשנ"ה

🕯️ 🕯️ 🕯️ 🕯️ 🕯️

וזוגתו מרת לאה ע"ה

בת ר' בנציון ומרת שרה הי"ד

נפטרה ה' כסלו ה'תשס"ג

ת נ צ ב " ה

🕯️ 🕯️ 🕯️ 🕯️ 🕯️

נדפס ע"י צאצאיהם שיחיו

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

א. ה„אותות“ לכהונה ולויה

כבר דובר פעמים רבות על כך, שרש"י מבאר בפירושו על התורה את כל השאלות המתעוררות לפי פשוטו של מקרא לבן החמש למקרא, ואם יש קושי שאין רש"י מתרצו, יש לומר, שהתירוץ מובן מאליו לפי הפשט¹, או שכבר התבאר באמצעות דברי רש"י בפירושו במקום זה או לפני כן.

בפרשתנו, לאחר שמספרת התורה על עונשם של הבלועים – „ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם...“², אשר „בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה – שעשיתי על פי הדיבור לתת לאהרן כהונה גדולה...“³, ועל עונשם של השרופים – „ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמישים ומאתים איש מקריבי הקטורת“⁴, אשר הוכיחה ש„האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש“, ו„כולם אובדים“⁵, ולאחר הסיפור על המגיפה⁶ – מסופר על מטה אהרן שפרח.

ואין מובן: מדוע אין די בכל העונשים והאותות הגלויים כדי לבטל את „תלונונת בני ישראל“⁷, ויש צורך ב„אות“ של „פרח מטה אהרן“?

על הפסוק⁸ „השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות“ מפרש רש"י: „למשמרת לאות לזכרון שבחרתי באהרן הכהן ולא ילוננו עוד על הכהונה“.

הרמב"ן⁹ מתעכב על פירוש רש"י זה ואומר, ואין המטה הזה אות רק על מטה לוי שנבחר משאר השבטים, לא על אהרן שתהיה לו הכהונה, ומפרש „למשמרת לאות – על שבט לוי תמורי הבכורות, כי השריפה אות על הכהונה, והפרח על הלויה“¹⁰. יש מפרשים¹¹ המרחיבים ומבארים, שלדעת

רש"י היה אות המטה, „פרח מטה אהרן“, על שני העניינים – הן על כך שאהרן נבחר לכהונה והן על כך ששבט לוי נבחר לעבודת הלויה – הם מסבירים שההכרח לפירוש רש"י זה הוא:

אילו היה זה אות לבחירת שבט לוי בלבד, הרי (א) לא היה זה „מטה אהרן“, אלא מטהו של אלעזר בן אהרן כנשיא שבט לוי¹², כבכל השבטים האחרים, שהמטה נלקח מנשיא השבט¹³, (ב) לא היו כותבים את שמות הנשיאים ואהרן – „איש את שמו תכתוב על מטהו, ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי“¹⁴ – אלא את שם השבט¹⁵.

מפרשים אחרים מסבירים, שההוכחה לכך שאות המטה היה גם על כהונת אהרן, נלמדת מכך: (א) שהפריחה היתה דוקא באותיות השם „אהרן“, ולא במקום אחר במטה¹⁶. (ב) „ויציץ ציץ...“ – זהו רמז לכהונה גדולה מצד הציץ¹⁷, וכדומה.

אך כל זה אינו נאמר אף ברמז בפירוש רש"י כאן. כן יש להבין: אף לפי האמור לעיל, שיש מספר הוכחות לכך שהאות הוא גם על כהונתו של אהרן – אין מובן מדוע היה צורך בכלל בתוספת של אות לבחירת אהרן, ומדוע לא היה די באותות הקודמים, כדלעיל?

ויש לומר, שההסבר לכל זה יובן על פי פירוש רש"י לפסוק¹⁸ „ויוצא פרח...“, כדלקמן.

ב. „ויוצא פרח – כמשמעו“

על המילים „ויוצא פרח“ אומר רש"י „כמשמעו“.

ואין מובן: (א) רש"י צריך היה לומר זאת בפעם הראשונה כאשר הדבר נאמר בענייננו¹⁹, לגבי „מטהו יפרח“, ולא בפעם .. השלישית!

12 כמ"ש (במדבר ג, לב) „ונשיא נשיאי הלוי אלעזר גו“, ובפרש"י „ממונה על כולם כו“.

13 ראה רא"ם לפרש"י שם, כה (וראה גם בגו"א).

14 שם יד"ח.

15 נחלת יעקב שם. וראה מעשי ה' (להר"א אשכנזי. ווינציאה שג. ירושלים תשמ"ב) מעשי תורה פכ"ה. אברבנאל כאן.

16 ראה לבוש (הובא גם בצידה לדרך) ושפ"ח. אמנם להלבוש האות הוא רק על כהונת אהרן ולא על בחירת שבט לוי (שע"ז לא ערערו).

17 ראה אברבנאל כאן. חי' ופי' מהר"ק (לבעמחה"ס שו"ת מהר"ק). וראה חוקני. נחלת יעקב ועוד.

18 שם יז, כג.

19 יז, כ.

לזכות
החיילת ב"צבאות השם" גיטא תחי'
ליום הולדתה הראשון, ביום ט' תמוז ה'תשע"ח

נדפס ע"י הודי'
הרה"ת ר' שניאור זלמן וזוגתו מרת מאטיל חוה שיחיו
ציטלין

להביא את 770 הביתה!
כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!
האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

טבע העולם, אז די וועלט אליין איז מסייע צו צמיחת הגאולה.

(משיחות יום ה' פ' קרח, בדר"ח תמוז ו"ש פ' קרח, ג' תמוז תנש"א)

אמנם עדיין יכולה להיות השאלה – כפי שכמה שואלים: אפילו כאשר אני בעצמי עושה את עבודתי בשלימות, עד שאני מגיע לדרגה שמציאותי היא "יפוצו" (תכלית הביטול) – מה התועלת בזה, כאשר "אתם המעט מכל העמים"¹, ובעולם סביב ישנם שבעים אומות שהם ריבוי עצום בכמות בערך להכבשה אחת.²

ובסגנון אחר: מה יאמר העולם ומה יאמרו האומות על כך שיהודי עושה את עבודתו ד"יפוצו מעינותיך חוצה", ובמיוחד – בקירוב הגאולה האמיתית והשלימה, הרי אין הם מבינים מה פירוש הדבר?! אמנם זוהי עבודה גדולה ונעלית ביותר – אבל צריכים לכאורה להתחשב – טוען הוא – עם העולם!

והמענה על זה הוא: העולם כבר מוכן! כאשר יהודי יעשה את עבודתו כדבעי – באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, וביחד עם זה כפי שזה משובש בכלים דלבושי הטבע – יראה איך שהעולם, טבע העולם ואומות העולם מסייעים לו בעבודתו.

. . . עאכו"כ עכשיו, כאשר כו"כ ממניעות ועיכובים אלו אינם [וכאמור לעיל, שגם במדינה ההיא נעשו שינויים גדולים לטוב], ואדרבה – בעולם עצמו רואים את הנסים והנפלאות שמתרחשים בפרט בשנים האחרונות [שנת נסים, ושנת אראנו נפלאות] – כבר הגיע הזמן, שהגם שצריך להיות ענין שלמעלה ממדידה והגבלה – נסים ונפלאות, עד לנסים ונפלאות דגאולה האמיתית והשלימה – ה"ז חודר גם בטבע העולם, שהעולם עצמו מסייע לצמיחת הגאולה.

ב) מובן בפשטות, שרש"י מפרש את לשון הפסוק רק במקום שהפשט אינו גלוי במשמעותן של המילים ובמשמעות הפסוק, ואין הוא מפרש דבר במקום שהפירוש מובן מעצמו מלשון הפסוק, שפירושו כמשמעו, שהרי אין צורך לפרש זאת, ולכן אין רש"י אומר מהו משמעו. וכאשר אומר רש"י, "פירושו כמשמעו" וכדומה, כוונתו לשלול הסבר שאיננו, "כמשמעו" אך בכל זאת עשויים לפרש כך לפי תוכן הענין וכדומה.

צריך להבין מהו הפירוש האחר וההוכחה לו בפסוקנו.

בעל "שפתי חכמים"²⁰ אומר, ש"היכן שיש שתי לשונות כגון הכא, פרח והדר ויצץ ציץ, ופרח הוא ידוע לשון מה הוא, וציץ אין ידוע מה לשון הוא, לכך פירש רש"י פרח כמשמעו ואין צריך פירוש, אבל ציץ אין ידוע וצריך פירוש והיא חנטת פרי". אך לפי כלל זה, הרי להיפך, השאלה קשה יותר²¹: כאשר רש"י מבאר רק את המילים, ויצץ ציץ, מודגש יותר שאת הביטוי, ויוצא פרח" אין צורך לפרש, כי הוא, "כמשמעו", אך לא כן כאשר רש"י מפרש, "כמשמעו", ומכך מובן שבכוונתו לשלול ולמנוע פירוש אחר, כדלעיל.

בהמשך מצטט רש"י את המילה "ציץ" ומפרש: "הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל".

וצריך עיון: דרכו של רש"י היא, כידוע, לבאר את פשט המקרא. כלומר, את פירוש המילים והענין ולא סתם להוסיף בתיאור הדבר ובפרטיו, אלא אם כן יש חשיבות בכך לצורך הבנת פשוטו של מקרא. ואם כך, יש להבין: לשם מה חשוב לפרט כאן את אופן גידול הצמחים, ש"חנטת הפרי" היא, כשהפרח נופל?²²

ג. "ויגמול שקדים"

לאחר מכן מצטט רש"י את המילים "ויגמול

(20) הנדפס בחומשים (ובשפ"ח הנדפס באוצר פירושים) עם הר"ם כו" – ליתא).
 (21) ומה שתיריך בשפ"ח בתחלתו, לפי שמצינו ציץ קודם הפרח שנאמר (ישעי' כו, ו) וציץ ופרח לכך פרש"י פרח כמשמעו, צ"ע, דהרי עדיין לא למד הבן-חמש פסוק הנ"ל שרש"י יצטרך ליישב קושיא שם. וראה לקמן סעיף ו.
 (22) להעיר שבא' מכת"י רש"י (שתתח"י) מוסיף (כשהפרח נופל) הפרי מצמיח". וראה מפרש רש"י (רא"ם). וראה גר"א, שפ"ח, משכיל לדוד ועוד) שלדעת רש"י הפרח הוא הנץ הנופל וכמו שמפרש בוישב מ, יוד (משא"כ לדעת התרגום כאן*), ולפי"ו מובן לכאורה מה שהוסיף, כשהפרח נופל, כי זה נוגע לגוף פירושו, שעיי"ז מוסבר שהמדובר בענין אחר. עיי"ש.

שקדים" ומפרש: "כשהוכר²³ הפרי הוכר שהן שקדים, לשון ויגדל הילד ויגמל²⁴, ולשון זה מצוי בפרי האילן כמו ובוסר גומל יהיה נצה"²⁵.

ידוע, כאמור פעמים רבות, שלשונו של רש"י מדוייקת ביותר. ואם כך, יש להבין: מובן, לפי לשון רש"י עצמו, שרש"י מצטט את דברי הפסוק, ובוסר גומל, כי מהם נלמדת ההוכחה שביטוי זה – ויגמול – מצוי גם לגבי פירות, ולא רק לגבי ילדים בהיגמלם מחלב אמם²⁶. אך מהי כוונתו בדיק ובתוספת באמרו, בפרי האילן, ולא רק, בפירות?²⁷

ד. כפילות הלשון וההוספת בפסוק

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

בפשוטו של מקרא מתעוררות כאן מספר שאלות, ומהן:

א) הרי הקדוש-ברוך-הוא אמר, והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח". ומדוע בפועל חלו בכך שינוי ותוספות, שהמטה לא רק "פרח", אלא גם, ויצץ ציץ ויגמול שקדים"²⁸?

ויותר מכך – הוספות אלו מחייבות נסים נוספים!

ב) בפסוק זה יש לכאורה כפילות לשון. לאחר שנאמר, והנה פרח...", נאמר שוב, ויוצא פרח".

רבותינו בעלי התוספות²⁹ מתרצים לגבי כפילות הלשון, והנה פרח", ויוצא פרח", שהיו שני מיני פרחים: בצדו האחד של המטה היו פרחים אשר נשאר שם ולא נשרו אף פעם³⁰, ומצדו האחר של המטה היו, ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים" – פרחים אשר נשרו לאחר מכן, כדורך כל

(23) כ"ה בדפוס ראשון וכת"י רש"י (שתתח"י). ובדפוס שני, כשהגמול הפרי".
 (24) וירא כא, ח.
 (25) ישעי' יח, ה.
 (26) כמ"ש (ישעי' כה, ט) "גמולי מחלב". – והוא פשוטות פירוש תיבת ויגמול במקרא, עד כ"כ שרש"י אינו מפרשה (וירא כא, ח).
 (27) להעיר ממפרשים (פרש"י ורד"ק) לישעי' שם.
 (28) כמו שהקשה בשפ"ח כאן. וראה גם פני דוד להתידי"א פירשתנו את יו"ד ד"ה רש"י, ושם את טו ד"ה אמנם (בשם רבינו אפרים) ואילך. והתירצים – אינם ע"פ פשט"מ כ"כ.
 (29) שם, כג. וראה גם מושב זקנים עה"ת כאן. פני דוד את טו שם.
 (30) ראה יומא נב, ב (הובא בבעלי התוס' לפני דוד שם): ופרח". וכ"ה בהוריות יב, רע"א (וש"ג). וראה לקמן סעיף יו"ד.
 (* ובא' מכת"י רש"י (שתתח"י) הוא חנטת הפרח כשהפרח נופל. אבל חסר שם ד"ה הראשון "ויצא פרח. ממשמעו".

הוספה

בשורת הגאולה

כט.

דערביי קען נאָך זיין די שאלה – ווי אַנדערע פרעגן: אפילו בשעת איך אַליין טו מיין עבודה בשלימות, ביז אַז איך דערגרייך צו אַ דרגא וואָס מיין מציאות איז „יפוצו“ (תכלית הביטול) – וואָס העלפט עס, ווען „אתם המעט מכל העמים“¹, און אין דער וועלט אַרום זיינען פאַראַן שבעים אומות וועלכע זיינען אַ ריבוי עצום בכמות בערך צו דער כבשה אחת.²

ובסגנון אחר: וואָס וועט די וועלט און וואָס וועלן די אומות זאָגן אויף דעם וואָס אַ איד טוט זיין עבודה פון „יפוצו מעינותיך הוצה“, ובמיוחד – אין ממחר זיין די גאולה האמיתית והשלימה, זיי פאַרשטייען דאָך ניט וואָס דאָס מיינט?! ס'איז טאַקע גאָר אַ גרויסע און הויכע עבודה – אָבער מ'דאַרף זיך דאָך לכאורה רעכענען – טענה'ט ער – מיט דער וועלט!

איז דער ענטפער אויף דעם: די וועלט איז שוין צוגעגרייט, פאַרטיק! בשעת אַ איד וועט טאָן זיין עבודה כדבעי – באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, וביחד עם זה ווי דאָס איז אָנגעטאָן אין די כלים פון לבושי הטבע – וועט ער זען ווי דער עולם, טבע העולם און אומות העולם זיינען אים מסייע אין זיין עבודה.

. . . עאכו"כ איצטער, ווען מ'האָט ניט כו"כ פון די אַלע מניעות ועיכובים [וכאמור לעיל, אַז אויך אין מדינה היא זיינען געוואָרן שינויים גדולים לטוב], ואדרבה – אין דער וועלט אַליין זעט מען די נסים ונפלאות וואָס קומען פאַר בפרט אין די לעצטע יאָרן [שנת נסים, און שנת אראנו נפלאות] – איז שוין הגיע הזמן, אַז הגם וואָס עס דאַרף זיין אַן ענין שלמעלה ממדידה והגבלה – נסים ונפלאות, ביז די נסים ונפלאות פון דער גאולה האמיתית והשלימה – נעמט עס דורך אויך

(1) ואתחנן ז, ז.

(2) תנחומא תולדות ה. אסת"ר פ"י, יא. פס"ר פ"ט, ב.

פרחי אילנות³¹.

אך את דברי רש"י אי אפשר לפרש כך³², כי חידוש כזה צריך היה רש"י לציין במפורש בהתאם לדרכו בפירושו על התורה, ואילו בדבריו אין אף רמז לכך.

ולשאלות אלו מתכוון רש"י להשיב בהסבירו שב„ויוצא פרח“ הכוונה היא „כמשמעו“, ו„ריצץ ציץ“ – „היא חנטת הפרי כשהפרח נופל“.

ה. פריחה במשמעות כללית או מסוימת:

מעצם דברי רש"י שהמשמעות של „ויוצא פרח“ היא „כמשמעו“ – פרח ממש – מובן, שמשמעות הביטוי „יפוח“, „פרח“ לפני כן איננה לפרח כפשוטו.

משמעותם של הביטויים „יפוח“, „פרח“ (בלשון פְּעַל) המופיעים בקשר לאילן היא „לבלוב פרחים“ כפשוטה, ולגבי אילן פרי הכוונה היא לצמיחת פרחים שמהם חונטים אחר כך הפירות³³.

(31) וכן מוכח לכמה מפרשי התורה שהם ב' ענינים – ראה לדוגמא אברבנאל שהיו „בוה ד' ניסים הא' שהמטה היבש פרח. והב' שהוציא פרח בראשונה. והג' ויצץ ציץ שהוא תחלת הראות הפרי. הד' הוא ויגמול שקדים שלמים כו“.

(32) ברא"ם כאן מפרש (לפרש"י) „פרח על הגן הקטן ויוצא פרח מורה על הגן הגדול כי שניהם נק' פרח“. וכן בבאר יצחק על פרש"י כאן מפרש (לפרש"י ד.) „הנה פרח“, ויוצא פרח“ ב' פריטים הם. וצ"ע.

(33) בנוגע לאילני סרק – ראה פרש"י בראשית א, יא וד"ה אשכנזי כו, ד (ד"ה ועץ) – בנוגע לשמן במקרא, אבל (כנראה במוחש) גם באילני סרק (ברובם?) יש פרות (שאינם ראויים למאכל אדם) ובהם גרעינים שמהם נוטעים אילן סרק חדש.

ולהעיר – בתרגום כאן (ועד"ו בוישב מ, י) תרגם ויוצא פרח „ואפיק בלבבין“, ולהעיר מברכות מג, ב: האי מאן דנפיק כו' וחוי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך כו'. ובשטמ"ק שם: והוא ענין מהודש שאדם מברך על עצים יבשים שהפריהן הקב"ה. ומשמע קצת שהוא גם באילני סרק. אבל ברמב"ם (הל' ברכות פ"י ה"ג): וראה אילנות פרוחתות ויניצין עולים מברך כו'. ובטושו"ע או"ח ר"ס רכו' (ובבארה"ז סדר ברכה"ז פ"ג ס"ד) שמוציאין פרח אומר כו". ומסיים בטושו"ע**: ואם איהר לברך עד שגדלו הפירות כו', וכן

אך כאשר מופיע הביטוי „פרח“ בקשר למטה וכדומה, ולא בקשר לאילן, הרי אין כוונתו דוקא לבלוב ממשי של פרח, אלא לתוספת כללית למטה – פריחה, כל מה שצומח ונוסף מאוחר יותר³⁴, בדומה לביטויים³⁵ „פרח אבעבועות“, „צדיק כתמר יפרח“³⁶.

ולכן צריך רש"י להבהיר שמשמעות המילה „פרח“ בביטוי „ויוצא פרח“ כאן היא „כמשמעו“ – צמח פרח ממש, ולא כביטויים „יפוח“, „פרח“, המופיעים לפני כן, אשר אינם מוגבלים דוקא למשמעות זו. ולפני כן אין רש"י צריך לבאר את הדבר במפורש ובהרחבה, כי הביטוי פריחה כבר נלמד לפני כן³⁷, וכאשר

מפורש בבאר היטב שם סק"א (מ"רות הלכות קטנות ח"ב ס' כח) ואין מברכין כ"א על אילני מאכל. וכן משמע מכמה פוסקים. וראה רד"ק דלקמן בפנים סעיף ז***. ואכ"מ.

(34) להעיר שמלשון רש"י ברה"ה ויגמול שקדים, ולמה שקדים הוא הפרי הממחר להפריח מכל הפירות, משמע, שלשון הפרחה גם בפרי האילן קאי על כל צמיחת וגיודול הפרי עד גמרו. וראה קה"ר פ"ב, ז. ומה השקד הזה משעת שנינו עד שהוא גמור פירותי כ"א יום“ (ועד"ו הוא בירושלמי תענית פ"ד ה"ה לו). וראה בכורות ח, א. צפע"ג עה"ת הפטורת פ' מטות בתחלתה. וראה מהר"י קרא לירמ' א, יא: שמקדימים פירותיהן לכל הפירות.

אבל ברש"י ירמ' שם: ממחר להוציא פרח קודם לכל האילנות (ואח"כ מביא: ומדרש אגדה השקד הזה משעת חניטתו עד גמר ביטולו כ"א יום כו'). ועד"ו בשער השמים הג"ל (בשוה"ג הג' להערה 33) ד"ה וסיבת קדימת אילן שקד להוציא פרוחהם יותר משאר אילנות. ושם לפני"ו ד"ה ואלו הן: ואילן הממחר להביא פירות מכלן הוא אילן האפרסק. ובשורת הלכות קטנות שם: על פרחי השקדים שממחרים הרבה קודם ניסן (שהוא לפני הפריחה דשאר האילנות בניסן). ואכ"מ.

(35) ראה לקמן הערה 37.

(36) תהלים צב, יג. ובפרש"י „כתמר לעשות פירות“. ובת"י שם (ועד"ו שם ח): ילבלב פירין.

(37) לאו דוקא ביחס לאילן (כמו בוישב מ, י והיא כפורחת (שהמדובר בגפן), ורש"י מפרשו כנ"ל הערה 22): וראה ט, ט (פרח אבעבועות ופרש"י „כתרגומו כו' שעל ידו צומחין בוועות“). וכמ"פ בפ' תזריע: יג, יב. כה. לט. מב. נו (פרחת היא ובפרש"י „דבר החורב וצומח“). מצודע יד, מג. וראה מלבי"ם אילת השחר ס' תפט, תצא. ובפ"ל תזריע יג ס' עח קג. קעג. ועוד. ואכ"מ.

ולהעיר מהנאמר במנורה פרח ופרח" (תרומה כה, לא ואילן. ויקהל לו, יז ואילן). וראה ת"א בהג"ל. פרש"י תרומה שם,

טעמים כו' (קה"ת תשמ"ד) ע' תרט בהערה. במה שהשמיט בסדר ברה"ז עוד פריטים שבהלכות שם. ואכ"מ.

(***) וראה שער השמים לר"ג אבי הרלב"ג (בחלק הראשון מאמר השלישי ד"ה וכן הורדים) ששל הרוב אין לאילן סרק פרוחהם לפי שאין מוציאין פירות. וראה גם הלכות קטנות שם.

(* ובא' מכת"י רש"י (שתחז"י) הממחר ליגמל מכל הפירות ולהפריח. ובכת"י רש"י יתינו (ירושלמי נ. י) תשמ"א) הממחר לבוא ולהפריח. ולהעיר מהגירסא בדפוס שני דרש"י (הובא לעיל הערה 22).

מדובר כאן אודות מטה, הרי מובן מאליו, שאין הכוונה דוקא לבלוב של פרח, אלא להתפתחות כללית הכוללת גם צמיחת פרחים ציצים ופירות. וכיוון שהביטוי „מטהו יפרח“ בדיבור ה' הוא במובן של פריחה באופן כללי – החל מיציאת הפרח וכל הפרטים שלאחר מכן – מובן, שלאחר שהקדוש־ברוך־הוא אמר בכלל, פעמים רבות, „מטהו יפרח“, הרי לאחר מכן מפרטים „ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים“.

ובדומה לכך מובנת כפילות הלשון בפסוק „והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח“: לפני כן מספרת התורה באופן כללי – „פרח מטה אהרן“, כפי שאמר הקדוש־ברוך־הוא „מטהו יפרח“, ולאחר מכן מפרטת התורה את פרטי הפריחה: ויוצא פרח – כמשמעו, פרח ממש. לאחר מכן „ויצץ ציץ“ – הנטת הפרי. ולאחר מכן „ויגמול שקדים“.

ובדומה לכך מובנת כפילות הלשון בפסוק „והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח“: לפני כן מספרת התורה באופן כללי – „פרח מטה אהרן“, כפי שאמר הקדוש־ברוך־הוא „מטהו יפרח“, ולאחר מכן מפרטת התורה את פרטי הפריחה: ויוצא פרח – כמשמעו, פרח ממש. לאחר מכן „ויצץ ציץ“ – הנטת הפרי. ולאחר מכן „ויגמול שקדים“.

ובדומה לכך מובנת כפילות הלשון בפסוק „והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח“: לפני כן מספרת התורה באופן כללי – „פרח מטה אהרן“, כפי שאמר הקדוש־ברוך־הוא „מטהו יפרח“, ולאחר מכן מפרטת התורה את פרטי הפריחה: ויוצא פרח – כמשמעו, פרח ממש. לאחר מכן „ויצץ ציץ“ – הנטת הפרי. ולאחר מכן „ויגמול שקדים“.

ו. תהליך צמיחת הפירות התרחש בשלימותו

אך לפי זה מתעוררת השאלה: כיוון ש„ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים“ הוא הפירוש של הנאמר לפני כן „פרח מטה אהרן“, ולפי הסדר – בתחילה „ויוצא פרח“ ולבסוף „שקדים“ – יוצא, שכאשר „ויבא משה אל אהל העדות...“, כבר התרחשו שלשת השלבים, ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים. ואם כך, צריכה היתה התורה לציין רק את השלב הסופי מבין השלשה „ויגמול שקדים“, כי רק את זאת ראה משה, ולא „ויוצא פרח ויצץ ציץ“, כפי ששואל הרשב"ם?³⁸

וקשה לומר, שבהיכנסו אל אהל העדות ראה משה את כל התהליך של שלשת השלבים בזה אחר זה, שהרי, מהי התועלת בכך שמשם יראה כל זאת. והרי המטרה היא „והשכותי מעלי תלונות בני ישראל“³⁹, שישורא יכירו ויאמינו ב„בחרתי באהרן“⁴⁰?

לפיכך מוסיף רש"י בפירושו על „ויצץ ציץ“ את המילים „הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל“, כדי להסביר שהתרחש כאן התהליך הטבעי של התפתחות הפירות, ואת זאת יכלו בני ישראל לדעת⁴¹ על־ידי ראיית נשירת הפרחים:

לא. מנחות כח, סע"ב ובפרש"י שם [ולהעיר מברכות מז, סע"ב „קטן פורח“ ובפרש"י ותוס' שם. ולהעיר ממחול' לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמן (חולין קלו, ב).] ואכ"מ.

38) פרשתנו יז, כג. וראה גם מושב זקנים כאן בתחלתו.

39) שם, כ.

40) פרוש"י שם, כג (הובא לעיל סעף א).

41) להעיר ממושב זקנים כאן: „ונ"ל הפרח נפל כו"ל“.

ז. מדוע צמחו השקדים בתהליך הטבעי

אך ניתן לשאול: לשם מה צריכים היו ישראל לדעת זאת, ובכלל, לשם מה צריכה היתה צמיחת השקדים במטה להתרחש בתהליך הטבעי על כל שלביו – והרי זה היה נס מוחלט, ואם כך, די היה בצמיחת שקדים בשלים על המטה מיד?

לדברי מפרשים אחרים מובן הצורך בכך, כי הם מסבירים, שהפרחים של „פרח“ ו„ציץ“ זה, מגבירים את גדלות הנס. כדברי הרד"ק⁴², „אמר פרח על יציאת העלים תחילה, ואחר כך הנץ, וזה הפך בטבע העץ השקד, והיה זה להגדיל הנס“⁴³.

אך לפי דברי רש"י, שהמשמעות של „ויצץ ציץ“ היא „חנטת הפרי כשהפרח נופל“, יוצא, להיפך, שהצמיחה היתה בתהליך הטבעי של התפתחות השקדים –

ואם כך, אין מובן: אם הכוונה היא להגדיל את הנס, צריך היה רש"י להסביר כרד"ק, שהצמיחה לא היתה בסדר הטבעי של צמיחת שקדים. ואם הכוונה היא לעצם הנס, די היה בצמיחת שקדים בשלימותם על המטה מיד?

ח. בחירת אהרן – רצון ה'

ההסבר לכך הוא, שדוקא בכך טמון הטעם העיקרי של אות המטות:

הבליעה של „כל האדם אשר לקרה ואת כל הרכוש“² הביאה לידי ההכרה³ „כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה“. שמשם הוא שליחו של הקדוש־ברוך־הוא וכל מעשיו הם „על פי הדיבור“. ובאופן מפורט יותר התגלה הדבר בשריפתם של „חמשים ומאתים איש מקריבי

42) בספר השרשים שלו ערך פרח.

43) וראה אברבנאל שבהערה 31: כוה'ד' נסים כו' הד' כו' בהפך המנהג הטבעי כי כאשר יראו השקדים נופל הפרח אבל מכה הנס היו הפרח והציץ וגם השקדים והעלים תמיד יחד בקיץ ובחורף.

לזכות

כ"ק אדונונו מזרנו זרבינו

מלך המשיח

ויהי'ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מזרנו זרבינו מלך המשיח

לעולם ועד

לפי זה מובן גם ציווי ה'50, "השב את מטה אהרן... למשמרת לאות – לזכרון שבחרתי באהרן הכהן ולא ילינו עוד על הכהונה". כיון שהכהונה הפכה לענין טבעי אצל אהרן ובניו לא ייתכן לומר שיחול בכך שינוי, גם אם יש למישהו אחר תשוקה ורצון לעבוד בבית המקדש⁵¹, או שמטעמים אחרים ייבחר לתפקיד זה מישהו אחר במקומו בתקופה מאוחרת יותר⁵².

ט. "שקדים" – ממחרים לפרוח

לפי זה מובן גם המשך פירוש רש"י על "ויגמולו שקדים": תוספת ההוכחה ש"לשון זה מצוי בפרי האילן" אינה רק כדי להוכיח שהביטוי "ויגמולו" שימושי לגבי פירות (ולא רק לגבי ילד), אלא גם כדי להדגיש שאופן הגידול של השקדים על המטה כאן – "ויגמולו" – נעשה באותו אופן של התפתחות פרי האילן.

ולפי זה יובן טוב יותר המשך פירוש רש"י, ולמה שקדים? הוא הפרי הממהר להפריח מכל הפירות, אף המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לבוא⁵³:

כיון שהתפתחות הפרי על המטה באותו אופן כפרי האילן היא כדי להדגיש שהדבר התבצע בתהליך טבעי ולכן קשור גם לכהונת אהרן, כדלעיל, מובן, שגם העובדה שצמחו דוקא שקדים קשורה לענין הכהונה שעליו מדובר כאן.

לפיכך ממשיך רש"י ואומר, "ולמה שקדים...". שגם העובדה שהיו אלה דוקא שקדים, למרות שפרט זה אינו מוסיף לאות על בחירת אהרן, קשור לענינו, כי זהו רמז לכך ש"המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לבוא..."⁵⁴.

50) שם יז, כה ובפרש"י שם.

51) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 205 ואילך, ש"ל שזה הי' מחלקותו של קרח ור"ג איש – בכלל.

52) ראה אה"ח שבהערה 46.

53) וראה מפרשי רש"י (גור"א ושפ"ח) ההמשך לד"ה זה דפרש"י. אבל י"ל שכל הד"ה בפרש"י שנפסקו זה אינם פירושים נפרדים כ"א בפ"ע, כ"א באים בהמשך אחד, ורש"י מפרש בהמשך פירושו – סדר גידול וצמיחת השקדים, ואח"כ מסיים "ולמה שקדים". וכן משמע בכמה כתי"י רש"י (שתח"י).

וראה פני דוד שבהערה 28 (אות יוד).

54) ואולי י"ל דהו שבסיום פרש"י מביא, ותרנומוז ופכית שגדן כמין אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה, הוא לא לבאר ולפרש התרגום (שכידוע אין זה דרכו של רש"י) אלא בא בהמשך לתוכן פירושו: "דלהתרגום אין הפ' ויגמולו שקדים

(* בדפוס ראשון ושני וכו"כ כתי"י רש"י (שתח"י) וכן בכתי"י תימן (הנ"ל בשרו"ג להנדרה 34) ליתא תיבת, ותרנומוז בפרש"י. (** ובגור"א מפרש דמתרגום מביא ראי' לפירושו שהוכר הפרי

הקטורת⁴, שאו התברר לכולם שהקדוש־ברוך הוא בחר דוקא באהרן לקטורת – לכהונה גדולה⁴⁴.

אך בכך עדיין לא התבטלו תלונות בני ישראל, אלא שהתגלה שכך ציוה הקדוש־ברוך־הוא, ועל כך הגיעו כל העונשים. אך ייתכן שאהרן כשלעצמו הוא כיהודים אחרים, ומדוע תתנשא? ויותר מכך – ייתכן שעקב עשיית העגל, דוקא אהרן⁴⁵ אינו ראוי, ואחרים מבני ישראל ראויים לכך יותר⁴⁶. יותר מכך: ייתכן שציווי של הקדוש־ברוך־הוא למינוי אהרן לכהן גדול היה משום בקשת משה ותפילתו⁴⁷, וכדומה.

על כך הראה הקב"ה את אות המטות: אצל המטה כשלעצמו לא ייתכנו פריחה וצמיחת פירות בדרך הטבע, וזה אפשרי רק לפי בחירתו ורצונו של הקדוש־ברוך־הוא.

מצד שני ראו באמצעות המטות, שרצון ה' הביא לידי כך, שלא היה זה נס רגיל, אלא נס הקשור לטבע המטה⁴⁸. ולכן היה אופן הפריחה כזה: בתחילה, ויוצא פרח" כמשמעו, ולאחר מכן "ויצץ ציץ", חנטת הפרי כשהפרח נופל, ולאחר מכן "ויגמולו שקדים", כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים" – תהליך טבעי של צמיחת הפירות.

ומובן, שכך גם לגבי כהונת אהרן: מינויו של אהרן לכהונה נובע מבחירתו של הקב"ה, והיה איש אשר אבחר בו⁴⁹, הקב"ה בחר בו מרצונו, ולא משום בקשת משה וכדומה, והבחירה עצמה נעשתה באופן, שהכהונה הפכה אצלו למעלה טבעית.

44) במפרשים כאן ז', ו (ראב"ע, רשב"ם, דעת וקנים). וראה רמב"ן ואברבנאל שם. (ועוד) דהו שר"ג איש נשרפו ע"י הקטורת לא הוכיח לישראל שאהרן נבחר לכה"ג, והר"ג איש היו מחזיבים מיתה שאינן ראויין לכהונה, ויתכן שבתפלתכם או בחכמה שיעדתם שרפתם המקריבים" (ראב"ע שם); או שציוו להקריב אש וזה וכו"ב (ראה רשב"ם, רמב"ן ואברבנאל שם). וע"ז בא את המטה (ראה מפרשים הנ"ל).

אבל דוחק לפרש כן דעת פרש"י, דפשיטא דהו"ל לרש"י לפרש. ולהעיר מפ"י השני ברש"י יז, יג.

45) ראה פרש"י שמיני ט, ב, שם, כג.

46) להעיר מאה"ח שם יז, כ. ושמ לפנ"ז ז' ס"ד"ה דבר.

47) ולהעיר מעקב (ט, כ) ואתפלל גם בעד אהרן. אבל שם המדובר בהגזירה כ"לוי בנים" (פרש"י שם).

48) להעיר מעין זה (בענין אחר) מהמבואר בכ"מ [לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 263 ואילך. ויש"נ ב' סוגים בנסים: אם הנס מחליף טבע ומציאות הדבר, ובכדי לשוב לטבע הקודם צריך לנס אחר (כמו בידו של משה מצורת כשלג – שמת ד, ויז), או שהנס אינו מבטל טבע הדבר, וכשנפסק הנס חוזר הדבר לקדמותו בדרך ממילא (כמו קרי"ס – ראה בשלח יד, כא. גניא ח"ב פ"ב. ועוד). עיי"ש. 49) פרשתנו שם, כ. וראה גם טז, ה. שם, ז.

י. גניזת המטה עם הפרחים

לפי ביאור זה בפירוש רש"י מובנים דברי הגמרא, שעליהם מתעכבים ה"ראשונים":

נאמר בגמרא⁵⁵, ש"משנגנו ארון נגזזה עמו⁵⁶... מקלו של אהרן בשקדיה⁵⁷ ופרחיה". ושואלים על כך⁵⁸: כיצד מזכירה הגמרא "ופרחיה", והרי בפסוק נאמר "ויגמולו שקדים", ובסיום גדילת השקדים אין הפרחים נשארים, כי הם נושרים, כדלעיל? ומשיבים על כך⁵⁹, ש"מקצת פרחים נשארו" כדי להגדיל את הנס⁶⁰.

אך, לכאורה, עדיין אין מובן: מדוע צריכה הגמרא לפרט את הפרחים בנפרד בדבריה על גניזת המקלו? והרי לפי האמור לעיל הם היו על המקל, ובגניזת המקל נגזו ממילא הפרחים.

לגבי השקדים ניתן לומר, ולפחות בדוחק, שבכך מובהר על איוה, "מקלו של אהרן" מדובר כאן⁶¹. אך מדוע מציינים כאן את הפרחים⁶²?

המשך ופרט בפריחת השקדים, כמו לפרש"י, וא"כ אין ללמוד מזה "דוא הפרי הממהר להפריח כו" אף המעורר על הכהונה פורענותו ממהרת לבוא".

ואולי יש לומר (ע"ד הדרוש שבפרש"י עכ"פ) שרש"י הביא התרגום – כי לפי התרגום בא, וכפית שגדן כו' יחד כפותים זה על זה" ללמד ענין האחדות, היפך "ואתפלג" – מחלוקת קרח. 55) יומא נב, ב. ויש"נ.

56) כ"ה ביומא שם. ובחוריות ובריתות שבהערה הבאה נגנו" וליתא, עמו". וראה דק"ס יומא שם בהערת.

57) כ"ה בעין יעקב ובדק"ס מכ"ב. בגמ' לפנינו "ושקד' ופרחיה". בחוריות יב, רע"א "שקד' ופרחיה", וכו"ה בתוספתא יומא פ"ב, יג* (ועד"ו במכילתא בשלח טז, לג, שקדיו ופרחיה"). ובתוספתא סוטה פ"ג, ב "שקד' פרחיה". בכריתות ה, ב: שקדים ופרחים.

58) ת"י תוס' הרא"ש יומא שם; ריטב"א שם – הובאו גם בפני דוד שם אות טו.

59) שם. ועד"ו הוא ברבותנו בעה"ת פרשתנו עה"פ, וממשיך "וראי' מיומא ומפרק מקום שנהגו כו".

60) כ"ה בריטב"א שם, "כדי להגדיל הנס". ובמושב וקנים עה"ת כאן (בת' הא') "ופי' שבצד אחד היו שקדים על המטה ובצד אחד היו פרחים ובצד אחד ציץ וכולם נשארו עליו". וראה גם אברבנאל שבהערה 43.

61) אמנם זה אפשר לתרץ רק לגיוסא הג"ל (במקומות שבהערה 57), אבל כיוושהלמי שקלים פ"ו הא"ה, ומקלו של אהרן ופרחיו ושקדיו" (מקדים פרחים לשקדים).

62) להעיר שברמב"ם רפ"ד מהל' בית הבחירה כתב רק "מטה אהרן" ולא הוסיף "שקד' ופרחיה".

אלא שביתתיים הוקשה לו. ולמה שקדים... לבוא כו". ע"ש. (* וכו"ה בפסחים נד. טע"א לענין עשרה דברים שנבראו בין השמשות.

לפי האמור לעיל בפירוש רש"י – כפשוטו של מקרא, שאיננו מבדיל בין הפרחים – שכל הפרחים נשרו ומשה הראה אותם בנפרד מן המטה, מובן:

כשם שבפעם הראשונה הוציא משה את המקל עם השקדים ובנפרד את הפרחים שנשרו, כדי להראות לישראל שהיה תהליך טבעי של צמיחת השקדים, דבר המבטא את מהות כהונתו של אהרן, כדלעיל בהרחבה –

כך מובן גם לגבי הציווי "השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות – לזכרון שבחרתי באהרן הכהן ולא ילנו עוד על הכהונה", שגם ב"זכרון" חשוב שה"השב" יכלול הן את המקל עם השקדים והן את הפרחים בנפרד, כי בכך מתבטא האופן, שבחרתי באהרן הכהן".

ולכן מפורט גם לגבי הגניזה, "מקלו של אהרן בשקדיה ופרחיה": כשם שגניזת הארון לא היתה רק כדי למנוע את נפילתו לידי האוייב, אלא, כפי שהוסבר פעם בהרחבה⁶³, משום שלמקום הגניזה יש דין של מקום הארון, ואשר משום כך קדשו שלמה מיד בתחילת בנין הבית כמקום לקדושת הארון בקדש הקדשים, "ידע שטופו ליחבר בנה בו מקום לגנוז בו הארון"⁶⁴ –

כך גם לגבי דברים אחרים שהיו "לפני הארון" – גניזתם, עמו", עם הארון, היא משום שזהו מקומם, ולכן גם בהמצאם במקום גניזתם הם פועלים את פעולתם.

ובמיוחד לגבי מקלו של אהרן, שהלימוד על גניזתו ביחד עם הארון הוא מן הנאמר, למשמרת לאות⁶⁵, שגם במקום הגניזה הוא, למשמרת לאות" –

ולכן גם לגבי הגניזה מפרטת הגמרא כ"מקלו של אהרן בשקדיה ופרחיה",

וכל זה יהא בגלוי בביתא משיח צדקנו, שעליו נאמר⁶⁶ "ורפח בימינו צדיק", שבימינו תחזור הכהונה ויפרח מטה אהרן⁶⁷, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ קרח תשמ"א)

63) לקו"ש חכ"א ע' 159 ואילך.

64) לשון הרמב"ם שם.

65) יומא שם, ויש"נ.

66) תהלים עב, ז. וראה בעה"ט כאן.

67) לשון בעה"ט שם.